

Leto X.

Številka 12.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorna urednika:

Dr. Makso Pirc in dr. Viktor Supan.

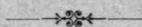

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1894

VSEBINA.

1. <i>Dr. Vladimir Pappafava</i> : Kolonstvo pri nekaterih narodih starega veka. (Konec)	353
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo:	
a) Zdražitelj izvršilno prodanega zemljišča zaveza je, plačati od tega zemljišča pripadajoče cesarske davke in njim jednake javne davščine, kateri dotečejo v plačilo po zdražbenem dnevu, to je po dnevu javne dražbe; nasprotno varuje se mu gledé onega kvotnega dela, kateri zadeva dobo do dneva javne dražbe, regresna pravica na izkupilo na ta način, da sme zahtevati povračilo tega zneska	365
b) Predmet javni dražbi so le tiste sestavine zemljišča, tiste pravice in tiste pritikline, katere so se izvršilno cenile in se nahajajo označene v cenilnem zapisniku in v dražbenih pogojih. Zdražitelj pridobi torej tudi samo te predmete	367
c) Moč izpolnena odloživega pogoja sega nazaj, isti ima moč <i>ex tunc</i> , ne <i>ex nunc</i> . Izvanredna revizija je v izpodbojnih pravadah dopustna samo tedaj, ako prepirni predmet brez pripadkov presega znesek 500 gld.	371
d) Obresti od zneska, ki pripada od izkupila na zavarovano doto in zaženi, gredo možu-izvršencu in, če se jim odpove, njegovi ženi, ne pa upnikom. Ali naj se ta znesek položi, o tem izjaviti se mora mož-izvršeneec	375
Kazensko pravo:	
Za pojem „pridere v hišo“ po §-u 83. k. z. zadošča, da je obtožence vedel ali vedeti moral, da se mu vstop v stanovanje ni dovoliti hotel	377
3. Književna poročila	380
4. Razne vesti	381
5. Pregled pravosodstva	383

Kolonstvo pri nekaterih narodih starega veka.

Spisal dr. Vladimir Pappafava, odvetnik v Zadru.

(Konec.)

Ta zgodovinar pripoveduje o tem sledeče:

„Narod je zahteval razdelbo zemlje. Da pride v okom spletkarijam, da pomore narodu in si pridobi njegovo ljubezen, odredil je senat, da se mu razdeli jeden del zemelj, katere so bili Rimljani pred letom osvojili od Antijatov. Imenovali so se triumviri, kateri naj bi razdelitev izvršili. A senatova odredba večjemu delu naroda in siromašnih državljanov rimskih ni dopadala. Glasno so se pritožili, da jih senat goni iz domovine, da jih pošilja v daljne naselbine. Ostalo jih je torej prav malo, ki so se vpisali in naselbina je izpala maloštevilna. Takrat „ut justus expletur numerus, latinis et Hernicis senatus consulto permissum est, ut, qui vellent, ei se coloniae socios adderent.“¹⁾

Ti socii niso mogli biti nič družega, nego koloni.

Po istem pisatelju izvemo dalje, da so za konzulov Postumija Albina in Servilija Priska vsi tisti osvojeni Antijati, ki so imeli svoje hiše in dedščine, ostali na svojih zemljah; niso samo obdržali posestva, katera so bili prejeli s pravico nasledstva, nego jemali so tudi v najem zemlje, ki so bile namenjene za naselbine, in odrajtovali so zanje lastnikom gotov delež plodov.

Po vsem tekstu se da posneti, da se tu govori o kolonih na delitev.

O kmetiji na privatnih posestvih se tudi govori v Katonovi razpravi o poljedelstvu ter v jednem zakonu Gajevem.

¹⁾ Dionisij Halikarnaski: Rimske starine, IX, 588.

Po nekaterih pisateljih, pred vsem po Schützu¹⁾ so se zemljišča, ki so spadala Vestalkam in Kolegijem, navadno obdelovala po kolonih na delitev.

Ta fakt ima svojo važnost, ako se upošteva goli prostor teh zemljišč.

Kolonstvo proti deležu razvilo se je najprvo na ogromnih prostorih javnih ali cesarskih. O onih, ki so ta zemljišča prvotno obdelavali, nahajamo dragocenih podatkov, bodisi v Apijanovi zgodovini, bodisi v Ciceronovih govorih.

Kakor nam svedoči Apijan (Državlanske vojske, I. 7) so se bili Rimljani navadili si prisvajati jeden del zemljišča premaganih narodov, ter so na ta del postavljali svoje nasebine. To zemljišče so po njegovi kakovosti prodajali, dajali v najem ali v obdelavanje prvemu težaku, na katerega so se namerili, proti vsakoletni tangenti v plodu, namreč od jedne desetinke za zemljo, ki je bila ugodna za sejanje, in od jedne petinke za zemlje zasajene z drugimi plodovi.²⁾

Kader se je šlo za brdske pogozdene kraje, in za črede, zahteval se je od kolona tudi sorazmeren del črede, ki prirase.

Rimljani hoteli so privabiti s temi koncesijami latinska plemena iz Italije, katera so bila znana po svoji delavnosti in zmernosti, — da bi tem potom utrdili svoj vpliv na zvonaj in ob jednem pribavili dragocenih novincev svoji vojni.

Iz tega izhaja, da so ti obdelovalci državnih posestev morali biti prosti ljudje, kajti sužnji se niso mogli sprejemati v vojno.

Torej so ti svobodni ljudje, katerim je država odstopala jeden del svojih zemljišč v začasni vžitek (da je bil začasen izhaja jasno iz celega teksta Apijanovega), proti dajatvi v natori jedne desetinke ali jedne petinke, bili pravi koloni proti deležu.

¹⁾ Schütz: Ueber den Einfluss der Vertheilung des Grundeigenthums auf das Volks- und Staatsleben, 17.

²⁾ Stari Rimljani so posebno gojili špeldo, pšenico, ječmen in proso; potem repo, redkev, česenj, mak; in za pičo živini volčjak, bob, cizaro, grah in slednjič pašno travo. Jednako, ako ne še važnejša je bila gojitev oljke in trte; prve so se sadile na obdelano zemljo, druga pa v posebnih vinogradih. Sadili so dalje smokve, jabolka, hruške in drugo ovojče ter razno drevje in grmovje za gorivo in razne potrebe. (Mommsen, Rimska zgodovina, str. 333).

Državni interesi, sklopljeni s tem naseljevanjem, razlagajo, zakaj so se jim stavili tako povoljni pogoji.

Treba torej sklepati, da so bile latinske kolonije vsaj v začetku naseljene po kolonih proti deležu.

Ali nadeje Rimljanov pokazale so se varljive. Rekel bi, da so ti naseljenci svoje pravice do vživanja prestvarili v neko vrsto lastninske pravice in dajatev, ako so jih dalje plačevali, niso več dajali kot kolonske dolžnosti, nego kot davke.¹⁾

Ta težnja pojavila se je takoj iz početka. Uže koncem drugega stoletja jemlje Servij Tulij *ager publicus* onim, kateri so si ga bili samolastno prisvojili, ter ga deli med popolne siromake. Leta 367. zahteva vnovič Spurij Cassij brezuspešno, da naj se *ager publicus* iznova porazdeli.

Sto let kasneje omejeva Licinij Stolon število oralov zemlje, ki jih sme pojedinec obdelovati na javnem svetu, in istotako tudi število glav živine, katere sme pošiljati na javne pašnike.

Zoper zlorabo v tej smeri oglašata Tiberij in Sempronij Grah. V zakonu, o katerem se je glasovalo leta 133. pr. Kr. r. na predlog Tiberija Graha, zaukazano je, da noben državljani od javnih zemljišč ne more posedovati več kot 500 oralov zemlje zase in po 250 oralov za vsacega sina. Presežek se pojedincem odvzame proti odškodbi za slučajne poboljšave. Zemljišča, katera se tem potom odvzamejo, razdele se med siromake proti dajatvi navadnih davščin.

Po smrti Grahov so bogataši zanemarjali plačevanje davščin, v katere so bili zavezani, in katere so stvarjale kriterij državne lastnine.

Posest (vživanje) prestvarja se v lastnino, to je občni pojav, kateri opažamo tudi pri drugih narodih.

Po govorih Ciceronovih je t. zv. *lex Thoria* (l. 110. pr. Kr. r.) sankcionovala to stanje stvari, oslobodivši posestva od vsake davščine prihodkov in priznavši jim vse lastnosti rimske lastnine.

V Souk-el Khmisu, na mestu nekdanje Kartagine, bil je v novejših časih odkrit nek napis, kateri nam podaja zelo zanim-

¹⁾ Laboulaye: Histoire du droit de propriété foncière en occident, str. 69—74.

ljive podatke o položaju kmeškega stanu v drugem stoletji krščanske ere.

Tu se najpreje čita neka prošnja, katero so do cesarja Kommoda odpravili delavci iz nekega njegovega posestva; za tem pride kratek odgovor vladarjev. Iz hvaležnosti ali pa zaradi koristi so vklesali delavci jedno in drugo v kamen.

Cesarsko posestvo, o katerem se govori, zove se *Saltus Burunitanus*, to posestvo je dano v zakup za pet let s posredovanjem cesarskega prokuratorja, nekega Alija Maksima. Kakor vsak najemnik poljskega posestva plačuje tudi ta človek določeno najemnino.

Toda on ne obdeluje zemlje osobno, ampak ima pod saboj delavce. In ti delavci se pritožujejo cesarju, da jih je Alij preko mere obremenil, ter da niso mogli pravice najti pri cesarjevem prokuratorji. Prošijo v smislu Hadrijanovih ustanov, da naj jim ne bi smel ni prokurator, niti zakupnik, pri katerem delajo, poviševati mero dajatev v natori (*partes agrarias*), niti zahtevati od njih, da delajo preko dolžnosti.

„Mi smo“, pravijo, „mali delavčki, kateri živimo ob potu svojega obraza, dočim je zakupnik bogat gospod, kateri se zna velikašem prikupljati z lepimi darovi, in katerega tvoji prokuratorji drugače dobro poznajo, ker mu uže večkrat zaporedoma dajejo isto zemljo v zakup. Usmili se nas torej in naredi s cesarskim ukazom, da ne bomo dolžni delati in dajati kot le toliko, kolikor je določil zakon Hadrijanov, ter da nam, tvojim delavcem, sinovom tvoje zemlje, ki nas je rodila in ki nas redi, zakupniki tvojih posestev ne bodo delali krivice.“

Kommod ugodil je njihovi prošnji. Ta prošnja ob jednom s cesarjevim odpisom je bila na tej plošči vsekana, kakor se misli, leta 181. ali 182. naše dobe

Delavci, o katerih je tu govor, niso najemniki; dajatve, katerim so obvezani, ne obstojajo v denarjih. Kar so dolžni dajati lastniku ali njegovemu zastopniku Aliju, nazivlje napis z jedne strani *partes agrariae*, a z druge strani *operae*.

Pomen izrazov je zelo jasen. *Partes agrariae*, to je tangenta od letine; nek zakon Teodozijev označuje isto stvar z besedo *agraticum* in pristavlja, da je to ono, kar se lastniku

daje za časa žetve.¹⁾ Operae pa so dnevi dela. Ti ljudje so torej obdelovalci zemlje proti delitvi plodov²⁾, in je treba razločevati je od najemnikov.

Sedaj se vpraša, li so bili ti koloni proti delitvi svobodni ljudje? Opomniti se mora, da se izraz suženj ali oproščenec v prošnji nikjer ne rabi. Kakor pravijo, so mali delavčki, vender se ne obnašajo, kakor bi se obnašali sužnji: „Mi se,“ pravijo „hranimo ob svojem potu.“ Ako bi bili sužnji, hranil bi je gospodar in bi jim ne bilo treba skrbeti za življenje svoje.

In pa, ali bi se smeli sužnji s pismom obračati do vladarja, in se tako pritoževati zoper njegove namestnike?

Dalje ni verjetno, da bi bili sužnji sami po sebi vklesali ta napis: nikakor pa ne bi bil na prošnji podpisan neki Caius Julius Salaputis, kateri je bil morda oproščen suženj rodbine Julijske. Ta človek je na videz vžival nek ugled, ker podpisuje se kot magister saltus, to je nekako zaupni človek ali ljudski načelnik, nekaj kakor načelnik te male vaške zadruge. Kar naposled prežene vsako sumnjo o svobodnem stanu teh delavcev, je okolnost da so „mnogi izmed njih rimski državljani,“³⁾ ostali pa so morda prišleci ali pa domačinci, kateri še niso dosegli rimskega državljanstva, pa so zato vender neodvisni ljudje. No, temu se ni čuditi, da so to svobodni ljudje, ko je znan način, kako so Rimljani izkoriščali neobdelane pokrajine.

Njihov položaj sličen je onemu, o katerem govori Ciceron. Med zakupnikom Alijem in med zakupnikom sicilijskih desetih Apronijem⁴⁾ opaža se frapantna sličnost — prvi povišuje partes agrariae zoper pravila Hadrijanova, a drugi zoper zakon Hieronov. Kakor Ver je Kommodov prokurator za mito dopuščal, da se je delavcem delala krivica.

Delavci Saltus Burunitanusovi pa so vender koloni, kateri obdelujejo tuja zemljišča, ako tudi brez formalne pogodbe, a vsekako svobodno in svojevolsjno.

¹⁾ Zakonik Teodozijevega, I. VII., naslov 20, zak. II.

²⁾ Tako misli Fustel de Coulanges. (Recherches sur quelques problèmes d'histoire, str. 40.)

³⁾ Drugi predal 14. vrsta: „Nonnullos cives romanos etiam virgiss et fustibus effigi iusserit.“

⁴⁾ Ciceron, Drugi govor zoper Vera, knj. III.

To je neka vrsta sinalagmatske pogodbe, ki je dobila pravni in obvezni značaj samo vsled njene izvršbe po jedni od dotičnih strank.

Občno je mišljenje, da se je v Rimljanih kolonstvo razvilo kot način izkoriščanja zasebnih imetij in da je v tej smeri doseglo pravo važnost še le ob skončanji prvega stoletja naše dobe.

Knjige, katere se pred tem časom bavijo s poljedelstvom, izvan Katonovega traktata, kolonstva niti ne omenjajo. Varon v svoji razpravi — in to je najboljše metodiško delo, kar nam jih je ohranjenih iz starega veka, — govori o vseh ostalih načinih vporabe zemlje, samo ne o kolonstvu. Kolumela, ki je živel za cesarja Klavdija, jednako o tem molči.

Vzrok temu je to, da so se v tej dobi lastniki posluževali sužnjem; rajši so imeli sužnje, ker niso bili podvrženi novačenju, ali pa ker je njih trud stal cenejši.

Zadnja leta republike je kolonstvo na delež moralo izgubiti jeden del one važnosti, katero je moralo imeti iz začetka kot način izkoriščevanja zasebnih zemljišč.

Ekonomsko življenje se je bilo preobrazilo, vrednost denarja in dragocenih kovin dosegla je v prometu čedalje večjo važnost. Kolikor se je širila vporaba zlata in srebra, toliko ugodnejše je postajalo lastnikom zahtevati mesto plodov v natori jeden del dohodkov v gotovem denarji. Sicer je začela prevladovati obrt in trgovina, dajoča zaslužek celemu sloju državljanov, kateri ni imel lastne zemlje, niti se ni bavil s poljedelstvom, ter je imel zaradi življenja kupovati poljske plodove. To je imelo dvojno posledico, da je poljedelec mogel prodajati svoje produkte, in da mu je ob jednem treba bilo se potruditi za intenzivnejšo produkcijo.

Poljedelstvo dospelo je kmalu do najvišje dovršenosti, nehale so lakote, ki so nekdam tako pogosto davile Italijo. Posestva dosegla so maksimum svoje produktivnosti, in s tem je visoko poskočila zakupnina za zemljišča.

Lastniki odrekli so se najprej sužnjem, bodi si da so to bili slabi delavci, ali da je njihovo delo postalo dražje.

Malo kasneje odpovedali so se tudi zakupnikom, ker so ti tako nazadovali in zabredli v revščino, da pogosto niso več mogli izpolnjevati svojih obvez. Začeli so se zadolževati, in

kmalu so tako zabredli v dolgove, da ni bilo več moči misliti, da se jih otresejo.

Takšen je posebno položaj zakupnikov Plinijevih. Niso se nikakor več mogli oprostiti dolgov. Gospodar bi rad temu našel odpomoči. A nikdar mu ne pade na um, starega zakupnika zamenjati z novim, ker uvideva, da bi mu ta promena slabo pomogla.

Namesto zakupnika hoče premeniti način eksploatacije in pravi: „Nočem več dajati v najem proti dohodku v denarjih, ampak proti tangenti v naravi.“ Nadeja se, da bode v delitvi plodov boljše jamstvo za svoje interese.

Vse kaže, da je Plinijev vzgled našel mnogo naslednikov, in da se je običaj kolonstva proti delitvi širil vzporedno s propadanjem zakupnikov proti gotovini.

Zanimljivo bi bilo vedeti, li se je v Katonovi dobi kolonstvo provajalo proti polovici plodov.

V §-u 137. svoje razprave izraža se Katon tako o kolonstvu proti deležu: „Vineam curandam partiario bene curet, fundum, arbustum, agrum frumentarium. Partiario foenum et pabulum quod bubus satis siet, qui illic sient. Caetera omnia pro indiviso.“ Kolonu se pušča seno in vse, kar je potrebno za hrano živalim: vsi ostali proizvodi ostanejo nerazdeljeni.

O tem, koliko pride na delež delavca in koliko na lastnika, ni nič rečenega. Treba torej sklepati, da delitev sledi po enakih tangentah.

Izhajalo bi iz tega, da je za Katonovega časa obstajalo kolonstvo na spolovino. Ravno tako sklepata Sparre in Roddbertus.¹⁾

Ruddorf²⁾ nasprotno tolmači ta pasus drugače. Po njem bi bilo treba Katonovo frazo tako popolniti: „Caetera omnia pro indiviso, donec corbi aut modio inter ipsos dividantur.“

No, nič ne dokazuje, da bi bil Katon to podrazumeval v svoji glavi.

Nekateri pisatelji pa pobijajo naše tolmačenje Katonovih besedij s historičskimi razlogi. V Egiptu pravijo, je kolon imel pravico do štirih petink plodov, na Grškem včasih do petih še-

¹⁾ Roddbertus: Zur Geschichte der agrarischen Entwicklung Roms.

²⁾ Sparre: Die Lebensfragen im Staate in Beziehung auf das Grundbesitzthum I., 200.

stink, včasih do treh četrtink. Samo tisti delavci, ki so deloma bili prišli ob svojo svobodo, dajali so polovico plodov. Pa tudi iz Apijanovih besedij izhaja, da je delavcem v samem Rimu pripadalo devet desetink od živeža in štiri petinke od ostalih plodov, samo da so bili pri volji na mesto zasebnih zemljišč jemati kot koloni zemljišča državne lastnine.

Isti pisatelji nadaljujejo: ako se oziramo na poznejše, nam bližje dobe, nahajamo iste razloge za našo sumnjo.

In v resnici najdemo v Italiji delitev, ki je prilično jednaka oni v starem veku. V neki pogodbi z leta 869. med Valbertom, škofom Modenskim, in Ivanom, svobodnim kmetom, čitamo, da je gospodarjev dohodek določen na četrtinko debelega žita, na petinko drobnega, na petinko lanu in na polovico vina. Slično delitev najdemo tudi v drugih pokrajinah Italije.

Običaj delitve po polovicah, tako zaključujejo navedeni pisatelji, moral se je uvesti po svoji priliki še le pozneje. Beseda *medietarius*, katera pomenja tako nagradjenega delavca, ne nadomešča v praksi besede *partiaris* preje kakor še le v početku desetega stoletja. In tu, kakor povsodi gre sklepati, da je bila beseda skovana malo časa potem, ko je bil vstvarjen pojem, kateri pomenja.

Te opazke, ako tudi so deloma netočne, zde se nam vendar prav resne; in radi bi iskali kako drugo tolmačenje Katonovih besedij.

Tu se gre za kolona, kateremu lastnik izroči v obdelavanje vinograd, njive in ostalo polje. Glejmo, kaj pravi Katon: pustite mu vse, kar mu treba, da preredi živino, in ostalo delite. Blagor živine je kolonu mahom prepuščen. S tem je pojasneno, zakaj dobi lastnik tako obilen del ostalih plodov.

V svoji razpravi govori Katon o kolonstvu na delitev, a v jednom sledečih paragrafov o *politorju*: oba, pravi, dobivata kot nagrado za svoj trud jeden del letine kot dohodek.

Sedaj bi bilo važno vedeti, li sta oba delavska položaja jednaka.

Rešitev tega vprašanja zavisna je od različnega pojmovanja prirode in pravnih odnošajev kolonstva v Rimu. Oni, ki mislijo, da so „*politio*“ in „*partiatio*“ jedna in ista pogodba, primorani so izvajati, da so to (jedna in druga) neke vrste družabne po-

godbe. Kaj nam Ulpijan ne pravi (lex 52, § 2, Dig. Lib. XVII, tit. 2): Si in coëunda societate artem operamve pollicitus est alter, veluti cum pecus in commune pasendum aut agrum politori damus in commune quaerendis fructibus nimirum ibi etiam culpa praestanda est.

Poggi¹⁾, Rodbertus in Francoz Humbert²⁾ nagibljejo mišljenju, da je politor priprost dninar. Tega menenja je tudi Mommsen³⁾. Po njegovem mišljenju ni mogoče domnevati, da se je Katon v dveh nasledujočih paragrafih poslužil različnih izrazov, da označi jedno in isto pogodbo in jedne in iste vrste kolona. Prilicnejše se mu zdi verovati, da je v §-u 137. latinski pisatelj hotel primerjati položaj parcijarija s položajem politorjevim, katerega v §-u 5. nazivlje „plačanca, delavca, ki dela po pogodbi.“

Tudi mi bi pritrdili v to tolmačenje.

Komur je partiarius in politor jedno in isto, ta se nahaja v očitni zadregi, kader hoče Katonov tekst pretolmačiti v celoti.

Ta nam pravi: „Kjer je kraj rodoviten, tam se jemlje osma košarica; kjer je slabši, jemlje sedma; in kjer je še slabša, šesta.“

Kateri del je torej pripadal kmetu in kateri gospodarju? Tega nam Katon ne pove.

Nekateri pisatelji, med njimi Otton in Bertagnolli, trudili so se, da bi dokazali, da je del dohodka, o katerem govori Katon, pripadal najemodajalcu in ne obdelovalcu. Otton piše: „Societas fructuum coita est ut sex, puta partes politor haberet unam dominus ut sit cum censuariis.“

Toda njegova izvajanja oslanjajo se na tako samovoljne argumente, da jih je res vredno premotriti. Bertagnolli pravi, da kdor bi rad obdelovalcu namenil tako malen del dohodkov, ni nikdar proučil kolonstva na delež v praksi. Da bi videl naše današnje kolone na spopolovino, kako vrborno životarijo porabeči polovico letine, pa se še zadolžujejo, preveril bi se lahko, da bi devetinka, osminka ali šestinka plodov staroveškega kolona ne rešila pogibelji.

1) Cenni storici delle leggi sull' agricoltura, I. 211.

2) Dictionnaire des antiquités grecques et latines au mot Colonus.

3) Mommsen, Römische Geschichte, IV 113–119.

Ciceron tožil je Vera, ker je drl obdelovalce javnih zemljišč v Siciliji. Ti obdelovalci morali so dajati po desetinko od žita, in po petinko od sadja: jemala se jim je četrtnina, tretjina ali več. Ciceron je opomnil senatorje, da naj pazijo, da tem delavcem vsaj ostane, s čemer se prerede: „Ut sibi ac liberis suis tantum supersit, quo ipsi ali possint.“

Bertagnolli utemeljeno priznava, da ne nahaja dovoljnega pojasnila načelu, da je v starem veku zemlja mnogo bolje rodila, nego rodi danes. Okolnost, da so v prvih časih njive bile mnogo bolj rodovitne nego v naših časih, se mu ne zdi primerljiva z znanim bičem, za katerim so takrat narodi tako pogosto stradali, ki nam pa je sedaj znan samo po imenu: z lakoto.

Iz vseh teh razlogov dodaje omenjeni pisatelj: „Jo credo quindi fermamente, che la quota enunciata da Catone sia stata quella del proprietario, e che il resto dei grani, dell'orzo e delle fave fosse riservato alla famiglia colonica.“

Opira se na to, da je v Egiptu in na Grškem dohodek gospodarjev bil vedno manji kot oni kolona, in da razni starinski teksti dokazujejo, da je bilo tudi v Italiji tako.

To je preumetno. Navedeni razlogi bi imeli smisla samo tedaj, ako bi se dokazalo, kar se dokazati ne more, da bi namreč položaj politorjev identičen bil s položajem partijarijevim.

Še jeden ugovor nam ostaja in sicer glavni: kako se more domnevati in opravičevati, da je gospodarjev delež dohodkov bil tem manji, kolikor rodovitnejše so bile zemlje? Ako se jemlje ozir na današnje ekonomsko stanje, je ta opazka v resnici krepka, ali njena važnost vpada znatno, ako pregledamo društvene okolnosti za časa Katonovega.

Lastniki, kateri so odstopali zemljišča v obdelovanje, niso mogli podvzematati spekulacij. Obstajale so samo tri klase trositeljev: veliki posestnik, kateri je dajal v zakup zemljišča, mali posestnik, kateri jih je obdeloval sam samcat, in delavec, kateri je delal na tuji zemlji. Slednja dva pridelavala sta, kolikor jima je bilo treba za svojo potrebo in torej niso kupovali živeža. Samo prvemu ga je bilo treba pribavljati. No, on si ga je tako pribavljal: kader je odstopil obdelovalcu svoje zemljišče, zahteval je od njega jeden del letine kot dohodek; toda iskal bi več, nego

toliko, kolikor je potreboval zase in svojo rodbino; v tem slučaju, kam bi se deval prebitek? Bi li našel kupca? To je težko verovati, ker ni bilo takrat ni trgovca, niti obrtnika. Ni torej nemogoče misliti, da je v gotovem slučaju vrednost gospodarjevega deleža dohodkov mogla izgubiti svojo ceno baš vsled večje produktivnosti zemljišča.

No vender vsi ti razlogi ne morejo pojasniti protislovnega fakta, da je določeni dohodek gospodarjev mogel biti tem manjši, kolikor so zemlje bile rodovitnejše.

Mogoče, da je rodovitnost zemljišča bolj bila zavisna od kmetovega dela, nego li od svoje notranje vrednosti? V tem slučaju bi se moglo umeti, zakaj se kolonovo delo obilnejše poplačuje, a to bi se ne dalo opravičevati v nasprotnem slučaju, kader je zemlja bila rodovitna sama po sebi, in kader se je z enakim trudom prišlo do neprimerno boljših rezultatov.

Naj je bilo kakor koli, koloni na delež ostali so navezani na zemljišče in malo po malem padli so v neko vrsto odvisnosti nasproti lastniku.

Plinij, kateri razpravlja, kako je zakupnika zamenjati z deležnim kolonom, takoj po tem dodaja nekaj, kar zasluži, da se zabeleži. „Kader bodem to storil, bodem moral na teh zemljiščih namestiti nekoliko sužnjev, da bi obdelovalce primoral, da delajo, in pa da bi vodili račune o dohodkih iz zemljišč in da bi jih nadzorovali.“ To pomeni, da hoče Plinij na ravno istih zemljiščih, katera hoče v naprej obdelovati s pomočjo deležnih kolonov, imeti villicus-a, actorja procurator-ja, sploh jednega svojih slug; kajti domača družina, ki so se tako nazivali, bili so vedno sužnji, in ti sužnji so imeli nalog nadzorovati svobodne obdelovalce zemljišč.

Jasno je torej, da pada kolon v neko podložno stanje, v stan podanika, sluge, tudi ako je obdržal naslov svobodnega človeka in rimskega državljana. Podložen je ne samo gospodarju, nego tudi samim sužnjem gospodarjevim: to pa privaja neposredno v sužnost.

Zajedno s kolonom pada v to stanje podložnosti tudi zemljiščni zakupnik.

Nemožnost izplačevanja svojih obvez ga veže kakor sužnja na zakupljeno zemljišče. Od časa do časa zarubi mu lastnik dotično letino¹⁾ in včasih pušča karkoli iz milosti.²⁾

Ako hoče zapustiti zemljišče, mora pustiti kaj v zastavo. Najpogostejše ostajal je zakupnik prikovan na zemljišče, to se pravi na svojega gospodarja, prav tako kakor dolžnik na svojega upnika.

Ta položaj se ne opazuje samo v Italiji. Varon ga omenja tudi v drugih krajih. On navaja Ilirijo, Azijo, Misir; in mogla bi se še dodati Galija, kjer je to stanje obstajalo tudi pred rimsko okupacijo.

Ti zadolženi zakupniki so padali v vedno večjo zavisnost od zemljiščnih lastnikov, niti se niso mogli odkrižati zemlje, katero so obdelovali. Tako priraste kmalu popolnoma in se pri prenosu lastninske pravice z jedne osebe na drugo prične rabiti klavzula „Z zaostanki zakupnikov.“ Tako se je posebno postopalo tudi v prodajnih pogodbah.

In tako padeta zakupnik, kakor deležni kolon lastnikom zemljišč v telesno robstvo.

V tretjem stoletju bližalo se je rimsko cesarstvo hitro svojemu propadu, vse njegove podstave, s katerih je nekdam svet pretresalo, so bile izpodkopane ter so se začele rušiti v temeljih.

Od zvnaj so je obkolili barbari, kateri so navalili na meje; znotraj se množe zarote. Po mestih je zavladala razsipnost, skrajna korupcija; na deželi golo siromaštvo.

Sodniki obrnejo hrbet sodnici, obrtniki obrtu, poljedelci plugu in motiki; nastopa občni razpad. Ogromno cesarstvo umira gladú. V tem trenutku se z ukazi stvarjajo stanovi. Zakon skuplja ljudi v gotove klase pod državnim nadzorstvom.

Zemljiško robstvo je posledica tega sistema. Obdelovalec zemlje, po zakonu prikovan k zemlji, zanima državo iz dvojnega vida: 1. obdeloval bode zapuščena in opustošena zemljišča; 2. plačeval bode t. zv. *capitatio*, katere so bili meščanski delavci oproščeni.

¹⁾ Plinij, III, 19. „Sed haec felicitas terrae imbecillis cultoribus fatigatur: nam possesson prior saepius vendidit pignora.“

²⁾ Plinij, IX, 27.: „Nam priore lustro, quamquam post magnas remissiones reliqua creverunt.“

Ta kolon je prikovan k zemlji, katere ne more zapustiti; a v državljanskem obziru je svoboden, zamore biti lastnik, vršiti jus commercii in jus connubii, sklepati justae nuptiae, toda nima pravice odstopati drugemu svojega imetja po prodaji ali na drug način.

Vender, akoravno je ta kmet po državljanskem pravu svoboden, načela tega prava gledé na njega ne obveljajo: sin kmetice in svobodnega delavca postane kmet ali kolon, akoravno bi po državljanskem pravu moral biti svoboden, ker so bile med njegovimi roditelji justae nuptiae.

To administrativno robovanje je torej trdo prikovalo k zemlji delavca, kateri jo je obdeloval, bil li zakupnik ali deležni kolon. Z dnem, ko so te naredbe stopile v moč, je tisti, kateri se je bil poprijel obdelovanja kakega zemljišča proti gotovemu deležu plodov, ostal privezan k tistemu zemljišču ter ga ni mogel več zapustiti. Deca iz njega porojena bode ravno tako k zemljišču pritrjena, živeli in umrli bodo na tem imetju. Takovi odnošaji trajajo dolgo in segajo daleč v srednji vek.

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Zdražitelj izvršilno prodanega zemljišča zavezan je, plačati od tega zemljišča pripadajoče cesarske davke in njim jednake javne davščine, kateri dotečejo v plačilo po zdražbenem dnevu, to je po dnevu javne dražbe; nasprotno varuje se mu gledé onega kvotnega dela kateri zadeva dobo do dneva javne dražbe, regresna pravica na izkupilo na ta način, da sme zahtevati povračilo tega zneska.

(Iz knjige judikatov c. kr. najvišjega sodišča št. 127. pleniss. sklep z dne 18. septembra 1894. l., št. 8046.)

V izvršilni zadevi upnika A proti dolžniku B odobrila je prva in druga instanca o priliki, ko sta dovolili in razpisali izvršilno dražbo dolžnikovega zemljišča, med drugimi tudi dražbeni

pogoj, po kojem naj zdražitelj od dražbenega dne dalje plačuje cesarske davke in njim jednake javne davščine.

Izvanrednemu rekurzu finančne prokurature v Lvovu proti tema odlokoma ugodilo je najvišje sodišče ter prenaredivši jednakoglasni odločbi spodnjih sodišč, odločilo, da se ima glasiti dražbeni pogoj, proti kateremu se je bilo pritožilo, tako-le: Zdražitelj zemljišča, ki se ima prodati po dražbi, zavezan je, plačati od njega pripadajoče cesarske davke in njim jednake javne davščine, katere dotečejo v plačilo po zdražbenem dnevu t. j. po dnevu javne dražbe; nasprotno varuje se mu gledé onega kvotnega dela, kateri zadeva dobo do dneva javne dražbe, regresna pravica na izkupilo na ta način, da sme zahtevati povračilo tega zneska.

Pri tem uvaževalo se je sledeče:

Davek, ki se odmeri od posestva, plačati ima posestnik nepremičnine. Odgovarja torej načelom prava, da v slučajih, ako se premeni posest, trpi davek posestnik po meri svoje posesti in po meri prejetih dohodkov, torej v slučajih, ako se premičnina izvršilno proda, eksekut do dneva izvršilne prodaje, od tega dne pa dostalec na dražbi.

Le-ta stopi vsled sodiškega domika v posest zdražene nepremičnine in zadobi pravico do prejemkov in se ga ne more kar tako primorati, da bi iz svojega plačeval razven izkupila tudi še zaostanke na davkih in njim enakih davščinah iz posestne dobe izvršenca velikokrat v večjem znesku, kateri dne javne dražbe niti ni znan. V očigled temu, da se je po galiških finančnih oblastvih (ukaz c. kr. Lvovskega finančnega deželnega ravnateljstva z dne 8. oktobra 1893, št. 77.501, priloga k finančnemu ukazniku št. 26 ex 1893) gledé pobiranja cesarskih davkov in javnih davščin določilo, da se imajo le-ti plačevati proti dosedanji navadi v doteklih (dekurzivnih) četrtletnih odplačilih, da torej dotečejo v plačilo šele koncem četrtletja in da se imajo plačevati v tej dobi v celem znesku, kaže, da se dražbeni pogoj, kateri določuje zavezo plačila davkov in njim enakih davščin, varujoč pravno stališče tako prenaredi, da bo v soglasji s temi prenarejenimi zakonitimi določbami gledé pobiranja davkov. Vsled tega ugodilo se je zahtevku, kateri je stavila c. kr. finančna prokuratura v svojem izvanrednem revizijskem rekurzu, da naj se prenaredi preje omenjeni dražbeni pogoj v tem smislu, da je zdražitelj zavezan, plačati davke in javne davščine, ki

dotečejo v plačilo po dnevu javne dražbe, da se mu pa varuje regresna pravica na izkupilo gledé onega dela davčne kvote, kateri zadeva dobo pred dnevom javne dražbe.

Ob jednom se je ukrenilo, da se vpiše v knjigo judikatov najvišjega sodišča zgoraj navedeni pravni rek.

b) Predmet javni dražbi so le tiste sestavine zemljišča, tiste pravice in tiste pritikline, katere so se izvršilno cenile in se nahajajo označene v cenilnem zapisniku in v dražbenih pogojih. Zdražitelj pridobi torej tudi samo te predmete.

Okrajno sodišče v K. razsodilo je v pravdi M. K. proti Tomažu Z. z razsodbo z dne 7. aprila 1894, št. 1487 tako-le:

Tožbena zahteva glaseča se »Toženec Tomaž Ž. pripoznati mora, da je tožnica M. K. kot izdražiteljica v izvršilu Terezije S. proti Tomažu Ž. pto. 415 gld. 98¹/₂ kr. spr. glasom dražbenega zapisnika z dne 26. januarija 1889, št. 1112 izvršilno prodanega prej Tomažu Ž. lastnega posestva vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive vsled napominanega kupa in po vpisu njene lastninske pravice pri vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive, ki se je izvršil temeljem navedenega kupa, oziroma temeljem dotičnega prisōjilnega pisma z dne 9. novembra 1889, št. 9577 sub. praes. 11. januarija 1890, št. 369, kot sedanja lastnica tega zemljišča vse z lastnino zemljišča vlož. št. 41 k. o. Županjenjive združene pravice in torej tudi in osobito s posestjo tega zemljišča združeno in v imovinskem listu tega zemljišča sub praes. 30. marca 1889, št. 3012 vsled dotičnega vpisa razvidno solastninsko pravico do 514/10.000 dela sopoeststnih deležev iz gozdne parcele št. 873/3 obstoječega posestva vlož. št. 86 kat. obč. Županjenjive, na kojem je sub praes. 30. marca 1889, št. 3012 temeljem razdelilne in omejilne listine z dne 10. oktobra 1887, št. 1160 in priloženega krajevnega načrta z dne 30. avgusta 1887. l. vknjižena lastninska pravica mej drugim na 514/10.000 del tudi na korist vsakočasnega lastnika k hiši št. 5 v Stahovci spadajočega posestva vl. št. 41 k. o. Županjenjive — kot integrujočo sestavino in del zadnjeimenovanega zemljišča z istim vred pridobila, toženec je torej dolžan fizično posest in užitek do tega 514/10.000 sopoeststnega dela iz gozdne parcele št. 873/3 obstoječega posestva

vlož. št. 86 k. o. Županjenjive oziroma do parcele št. 873/3 same kot take tožnici odstopiti in se v bodoče vsacega poseganja in prisvajanja do tega 514/10.000 sosesnega dela vzdržati — se odbije.

Razlogi:

Tožnica opira svojo zahtevo na dražbeni zapisnik z dne 26. januarija 1889, št. 1112, vsled kojega je kupila prej tožencu lastno posestvo vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive. Sklicuje se pa tudi na okolnosti, da se jej je napominano posestvo s prisojilno listino z dne 9. novembra 1889, št. 9577 v last prisodilo in se je potem vpisala za njo dne 11. januarija 1890. l. lastninska pravica v javni zemljiški knjigi. Dalje hoče tožnica utemeljiti svojo tožbo s tem, da so se temu posestvu pristoječe pašne služnostne pravice z odkupnim razsodilom z dne 4. decembra 1886, št. 777 in z razdelilno in omejitveno listino z dne 10. oktobra 1887, št. 1160 odkupile v naravi z odkazanjem pripadajočega sveta ter se je v svrhu odkupa istih določil 514/10.000 del gozdne parcele št. 873/3 kat. obč. Županjenjive. Navedeni delež se je potem privoljenjem toženca kot tačasnega lastnika posestva vlož. št. 41 in 42 kat. obč. Županjenjive kakor pritiklina posestva vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive slednje odkazal. Tudi se sklicuje tožnica na okolnost, da se je za parcelo št. 873/3 temeljem razdelilne in omejitvene listine z dne 10. oktobra 1887, št. 1160 in krajevnega načrta z dne 30. avgusta 1887. l. v smislu §-a 121. minist. naredbe z dne 31. oktobra 1857, št. 218. drž. zak. in dotičnega zahtevka c. kr. deželne komisije za odvezo in uravnavo zemljiških bremen z dne 30. marca 1889. l. — torej po ovršeni dražbi — otvoril zemljejknjižni vložek št. 86 kat. obč. Županjenjive ter pri istem vknjižila solastninska pravica na 514/10.000 del za vsakočasnega posestnika zemljišča vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive, katero je sedaj v tožničini lasti in posesti. Ob enem se je v imovinskem listu posestva vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive vpisalo, da je z lastnino tega posestva združena solastninska pravica do zemljišča vlož. št. 86 kat. obč. Županjenjive in sicer v preje omenjenem delu. Hkrati opozarja tožnica na to, da se toženec priznava nahaja v fizični posesti rečenega solastninskega deleža vlož. št. 86 kat. obč. Županjenjive, da ga pa noče odstopiti tožnici kot tačasni lastnici posestva vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive. Tožnica opira se po vsem tem na določbo §-a 442.

o. d. z., po kateri se z lastnino stvari same pridobijo tudi z le-to stvarjo spojene pravice. — Vender vse te okolnosti ne zamorejo pravno utemeljiti tožbene zahteve. Gledé sklicavanja na določbo §-a 442. o. d. z. opomniti je, da ondi navedene posledice nastopijo, ako nista stranki kaj družega določili (§-a 1047. in 1061. o. d. z.). V tej pravdi je pa napominano sklicevanje tem bolj neumestno, ker tožnica posestva vlož. št. 41 k. o. Županjenjive ni pridobila potom pogodbe s tožencem, nego temeljem dražbenega zapisnika z dne 26. januarija 1889, št. 1112. Za presojo obsega in vrste s tem pridobljenih pravic, morejo pa biti merodajni jedino le dražbeni pogoji, na katerih podlagi se je vršila dražba in v katerih so zapisane pravice in dolžnosti zdražiteljeve. Po teh pogojih pa je predmet izvršilne dražbe bilo posestvo vlož. št. 41 kat. občine Županjenjive v tistem obsegu, kakor se je določil, opisal in cenil v cenilnem zapisniku de praes. 22. avgusta 1888, št. 7829 in kakor se je isti skladal po zemljejknjižnem izpisku, ki se je o priliki prodaje predložil kupcem, s takratnim zemljejknjižnim stanjem. Istotako so bile v dražbi v svrhu nadaljevanja gospodarstva potrebne, natančno označene pritikline — fundus instructus — kakor tudi 1/186 posestni delež zemljišča vlož. št. 51 kat. obč. Črna. Kakor dokazuje dražbeni zapisnik de praes. 26. januarija 1889, št. 1112, zdražila je tožnica tudi le in jedino le ravnokar omenjeni zemljišči z opisanimi pritiklinami (fundus instructus). Po tem takem takratnem izvršencu in sedanjemu tožencu glasom razdelilne listine z dne 10. oktobra 1887, št. 1160 uže 16. septembra 1887. l. v prosto lastnino odkazani 514/10.000 del gozdne parcele št. 873/3 kat. obč. Županjenjive ni bil predmet cenitve in torej tudi ne dražbe. Zemljejknjižni vložek za ta delež otvoril se je stoprav dne 30. marca 1889. l. in se je torej nahajal v izvanknjižni posesti izvršenca Tomaža Ž. Naj se je tudi omenjeni delež parcele št. 873/3 vsled §-a 32. pat. z dne 5. julija 1853, št. 130. drž. zak. smatral za pritiklino posestva vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive (§ 294. o. d. z.), vender so zamogli biti jedino le v cenilnem zapisniku označeni deli vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive predmet dražbi in vsled tega tožnica kot zdražiteljica ni mogla družega kupiti in prodati, nego zgolj ravnokar omenjene izvršilno cenjene dele vlož. št. 41 kat. obč. Županjenjive. To slednje razvideti je najbolje iz §-a 3. zakona z dne 10. ržnega cveta 1887, št. 74. drž. zak. Po tej določbi je na

posestvu nahajajoče se pritikline (§-i 294.—297. o. d. z.) jedino le s tem posestvom vred vzeti v izvršilo in torej vsprejeti v dotično izvršilno cenitev glavnega posestva. V slučajih, kader se vrši izvršilna dražba posestva, ne da bi se obavila prej izvršilna cenitev, je dotične pritikline uradoma popisati, predno se dovoli dražba in so pritikline stoprv potem vsprejete v prodajo. Iz tega sledi, da pritikline posestva ne morejo biti predmet prodaje in torej tudi ne predmet pridobitve zdražitelju posestva, ako niso bile predmet izvršilne cenitve, naj je uže ta cenitev izostala iz tega ali pa onega vzroka. Po določbi §-a 339. o. s. r. odkazati je zdražiteljici jedino le kupljeno blago v last, to pa je v tem slučaju pač le posestvo vlož. št. 41 kat. občine Županjenjive v tisti meri, kakor je popisano v cenilnem zapisniku. To se je pa tudi zgodilo s prisojilom z dne 9. novembra 1889, št. 9577.

Tožnica vložila je apelacijo, katero je pa višje deželno sodišče z odločbo z dne 20. majnika 1894, št. 3934 zavrglo ter potrdilo sodbo I. stopinje v polnem obsegu.

Razlogi:

Prodaja glavne nepremičnine vsebuje pač tudi prodajo pomožne nepremičnine, toda to le tedaj, ako je bila slednja za časa prodaje združena z glavno stvarjo in, če je bila ta spojitev razvidna iz javne knjige. Solastninske pravice do posestva vlož. št. 86 kat. obč. Županjenjive pa so se stoprv po obavljeni dražbi vpisale v javno knjigo; torej se te pravice, ker niso bile z zastavno pravico v nobeni dotiki, tudi niso sodno pritrknile zdražiteljici, kajti niti v cenilnem zapisniku niti v dražbenih pogojih niso omenjene. Po tem takem in v smislu §-ov 1047. in 1061. o. d. z. se torej toženca ne more siliti, da bi pripoznal vtoževano lastninsko pravico in odstopil tožnici svojo posest.

Tožnica je vložila tudi izvanredno revizijo, katero je pa najvišje sodišče z naredbo z dne 11. septembra 1894, št. 9012, potrdivši prvo sodbo zavrglo.

Naredba opira se na to, da je jednakoglaseče se razsodbe nižjih instancij pregledati in presojeti zgolj z ozirom na dvorni dekret z dne 15. februarija 1833, št. 2593. z. j. z. Ne more se pa najti očitne krivice v tem, ako prvi razsodbi zahtevanih deležev posestva vlož. št. 86 kat. obč. Županjenjive o priliki dne 26. janu-

varija 1889. l. ovršene izvršilne dražbe posestva vlož. št. 44 kat. obč. Županjenjive ne smatrata pritiklinami slednjega posestva in z ozirom na cenilni zapisnik z dne 22. avgusta 1888. l. in na istem temeljujoče dražbine pogoje ne predmetom javne izvršilne dražbe. — To pa radi tega ne, ker so se sporni deleži stoprv sub praes. 30. marca 1889. l., torej po dražbi izvršilno prodanega posestva, v javni knjigi istemu pripisali, vsled česar je tožnica sprodajo teh deležev tem manje mogla domnevati, ker cenilni zapisnik in dražbeni pogoji spornih deležev prav nič ne omenjajo, dasi pa omenjajo tistega 1/186 deleža posestva vlož. št. 52 kat. obč. Črna kot izvršilnega oz. cenjenega predmeta, ki pa niti v javni knjigi ni razviden kot pritiklina prodanega glavnega zemljišča.

Dr. J. K.

c) Moč izpolnenega odloživega pogoja sega nazaj, isti ima moč ex tunc, ne ex nunc. Izvanredna revizija je v izpodbojnih pravadah dopustna samo tedaj, ako prepirni predmet brez pripadkov presega znesek 500 gld.

Matija P. in Frančiška A. imela sta vsak svoje posestvo, prvi vl. št. 113 d. o. Šmarje, druga vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje. Oba sta se zaročila, ter napravila ženitno pogodbo z dne 23. junija 1893. l., vsled katere sta sklenila vkupnost vse imovine, torej tudi drug drugemu zaženila polovico svojih zemljišč. Veljavnost ženitne pogodbe bila je odvisna od poroke. Še pred poroko sklenila sta zaročenca kupno pogodbo z dne 7. julija 1893. l., s katero je Matija P. svoje polovice vseh preje navedenih zemljišč izročil svoji nevesti Frančiški A. proti temu, da je v svojo plačilno obljubo prevzela vknjižene dolgove in prodajalcu obljubila plačati 100 gld. Matija P. si je pridržal samo nepreklicljivo pravico, da sme do svoje smrti brez računa na vseh zemljiščih gospodariti. Tudi veljavnost te pogodbe bila je odvisna od poroke. Kmalu po kupni pogodbi poročila sta se pogodnika tudi res. Kmalu na to tožil je Anton K. Matijo P. V dveh pravadah bil je Matija P. obsojen, v prvi z razsodbo z dne 13. decembra 1893, št. 10514, da mora Antonu K. plačati 7 gld. 80 kr. spr., v drugi z razsodbo z dne 14. decembra 1893, št. 10513, da mu mora plačati 72 gld. spr. Ker Anton K. ni dobil plačila, rubil je Matijo P., a brez uspeha. Matija P. ni imel nikakega

premoženja. Vsled tega izpodbijal je Anton K. kupno pogodbo z dne 7. julija 1893. l. s tožbo proti Frančiški A. omoženi P. de pr. 20. februarija 1894, št. 1270. Svojo tožbo je Anton K. utemeljeval z dvema razlogoma, ker je kupna pogodba sklenjena med zakoncema, in ker je v istini daritev in le na videz kupna pogodba.

Tožbi ugodilo je okrajno sodišče v Š. z razsodbo z dne 11. aprila 1894, št. 2368 samo gledé poprej Matiji P. lastne polovice zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje, ne pa tudi gledé njegovih polovic ostalih posestev, vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje.

Razlogi.

Vsled ženitne pogodbe z dne 23. junija 1893. l. sklenila sta Matija in Frančiška P. vkupnost vse imovine. Frančiška P. postala je lastnica poprej Matiji P. lastnega zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje, Matija P. pa solastnik poprej Frančiški P. lastnih zemljišč vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje, vsak do polovice. Določilo se je, da ženitna pogodba ne dobi veljave, ako se pogodnika ne poročita. Še pred poroko sta oba zaročenca svoje imovinsko razmerje tako predrugacila, da je Matija P. s kupno pogodbo z dne 7. julija 1893. l. svoje polovice posestev vl. št. 113, 88, 89, in 90 d. o. Šmarje prepustil Frančiški A. pozneje omoženi P. To kupno pogodbo izpodbija Anton K., da iztirja svoji tirjatvi iz razsodeb z dne 13. decembra 1893, št. 10514 in z dne 14. decembra 1893, št. 10513. Toženka ugovarja pred vsem, da bi tožnik lahko dobil plačilo, ako bi sekvetriral pravice Matije P. do gospodarstva na navedenih posestvih. Ta ugovor pa nikakor ni utemeljen. Omenjene pravice se dajo vsak čas preklicati in so tako dvomljive vrednosti, da nikakor ni pričakovati, da bode Anton K. iz teh pravic dobil plačilo svojih tirjatev. Saj svari toženka sama Antona K., naj pusti njena zemljišča pri miru. In ker Matija P. drugega premoženja nima, je izpolnen prvi pogoj š-a 32. izpodb. zak. Kar se tiče zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje, se tožnik sklicuje z vso pravico na 4. točko š-a 30. izpodb. zak. Toženka mora dokazati, da sklepajoč kupno pogodbo ni vedela za namen svojega moža, da hoče oškodovati svoje upnike. Toženka sama priznava, da je vedela, da je Matija P. prezadolžen, in da nima drugega premoženja kakor zemljišče, katero je njej izročil. Toženka je torej tudi vedela, da se Matija P. z izpodbijano pogodbo iznebi zadnjega premoženja in da se na ta način očitno oškodujejo

njegovi upniki. Torej tudi ni odločilno, akoprav bi bila toženka pri kupni pogodbi vprašala moža koliko ima dolgov. To kaže samo, da je toženka popolnoma čutila sumljivost svojega počenjanja. Ali je pa toženka vedela za vsak dolg Matije P. ali ne, je brez pomena, kajti po §-u 32. izpodb. zak. se lahko izpodbijajo pravna opravila tudi zavoljo tirjatev, ki so nastala še le po izpodbijanem pravnem opravilu. Gledé zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje mora se torej ugoditi tožbeni zahtevi, ki trdi neveljavnost kupne pogodbe. Druga je stvar gledé zemljišč vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje. Teh posestev oziroma njih polovic tožnik nikdar ni pridobil. Pogodba z dne 23. junija 1893. l., s katero naj bi bil pridobil Matija P. polovice teh posestev, se je pozneje razrušila s pogodbo z dne 7. julija 1893. l. še poprej, kakor je dobila pravno veljavo. Ženitev se je vršila še le dne 10. julija 1893. l. Ako se je torej Matija P. te pridobitve iznebil, ni oškodoval svojih upnikov v smislu zakona, po katerem se morejo opuščene pridobitve izpodbijati le v slučajih, navedenih v §-ih 13. in 37. izpodb. zak. Upoštevati je treba tudi, da se Frančiška P. ne vdeleži nikakega goljufivega namena, ako skuša rešiti to, kar je njeno, in ako se zavaruje proti izgubi, kakor hitro opazi, da je njen ženin prezadolžen. Ako pa mož odstopi od prve pogodbe ter ženi na ta način pomaga, toženka v tem še ne more opaziti goljufivega čina, s katerim bi se naj oškodovali upniki Matije P. Gledé teh zemljišč se torej ni moglo ugoditi tožbeni zahtevi.

Proti tej razsodbi pritožili sta se obe stranki. Višje deželno sodišče v G. je z naredbo z dne 20. junija 1894, št. 4904 ugodilo tožnikovi apelaciji in s tem tudi njegovi tožbeni zahtevi, ter zavrglo apelacijo toženke.

Razlogi.

Toženka se pritožuje, ker se je tožbeni zahtevi ugodilo gledé polovice zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje. Ta pritožba uže iz razlogov prvega sodnika ni utemeljena. Dalje je pa treba tudi uvaževati, da toženka niti ni dokazala, da dolžnik izpodbijane pogodbe ni sklenil z goljufivim namenom, niti da njej ta namen ni bil znan. Toženka sicer trdi, da je vprašala svojega ženina pred pogodbo, koliko ima dolgov, a toženka bi omenjenega dokaza ne bila dognala, tudi ko bi to res bilo. Gledé zemljišč vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje pa ni moči pritrjevati mnenju prvega sodnika. Takratna

zaročenca sklenila sta ženitno pogodbo z dne 23. junija 1893. l. in kupno pogodbo z dne 7. julija 1893, z odloživim pogojem bodoče poroke. Z drugo pogodbo sta predrugačila prvo samo gledé vkupnosti premoženja in gledé dedinsko pravnih določil. Neizpremenjena pa so ostala druga določila ženitne pogodbe zlasti ona, vsled katerih je nevesta prepustila polovico svojih zemljišč vl. št. 88, 89 in 90 d. o. Šmarje svojemu ženinu, ter dovolila, da se v zemljiški knjigi lastninska pravica gledé teh polovic prepíše na njegovo ime. Samo s tem pogojem mogel je Matija P. svoj delež teh zemljišč prodati toženki. Tudi vknjižba je v tem smislu izvršena. Temeljem izročilne pogodbe z dne 23. junija 1893. l. in ženitne pogodbe z istega dne v zvezi s poročnim listom vknjižila se je lastninska pravica za Matijo in Frančiško P., za vsakega do polovice, in na podlagi kupne pogodbe z dne 7. julija 1893. l. vknjižila se je lastninska pravica za toženko tudi gledé polovic Matije P. Izpolneni odloživi pogoj nima moči ex nunc, ampak ex tunc, njegova moč sega nazaj. Gotovo je torej dolžnik na podlagi ženitne pogodbe z dne 23. junija 1893. l. pridobil solastnino omenjenih zemljišč in otujitev te solastnine pred izpolnenim pogojem je dejanje, ki se more izpodbijati, zlasti, ker veljajo določila §-ov 13. in 37. zakona z dne 16. marcija 1884, št. 36. drž. zak. le za opustitve, in ker je jasno, da je bila otujitev upnikom na škodo. Otujitev se je torej gotovo tudi lahko izvršila z goljufovimi namenom. Iz teh razlogov moralo se je ugoditi tožnikovi apelaciji in njegovi tožbeni zahtevi tudi gledé polovic zadnje imenovanih posestev.

Revizijo, katero je toženka vložila, odbilo je najvišje sodišče na Dunaju z rzsodbo z dne 25. septembra 1894, št. 7646. Tretja instanca je potrdila rzsodbo druge instance iz sledečih

razlogov.

V onem delu, v katerem izpodbija revizija rzsodbo druge instance gledé poprej Matiji P. lastne polovice zemljišča vl. št. 113 d. o. Šmarje, je ista izvanredna, ker sta v tem oziru prva in druga instanca soglasno ugodili tožbeni zahtevi. Izvanredna revizija pa ni dopustna in se mora uže iz tega razloga zavriniti, ker zneski, za katere gre pravda brez obresti in pripadkov, ne presegajo svote 500 gld. Določilo §-a 47. zak. z dne 16. marcija 1884, št. 36. drž. zak., vsled katerega je v skrajšanem postopanju o izpodbojnih tožbah

dopustna tudi izvanredna revizija velja samo takrat, kader bi se sicer po zakonu moralo uvesti redno pismeno ali pa ustno postopanje. Kolikor je pa revizija naperjena proti onemu delu razsodbe 2. instance, s katerim se spreminja razsodba prvega sodnika, je ista sicer redna in dopustna, a ni utemeljena, ampak razsodba druge instance mora se tudi v tem delu iz njenih razlogov potrditi. Z ozirom na navedbe v reviziji, pa je še treba omeniti, da tožnik ne more dobiti plačila iz gospodarskih pravic Matije P., katere mu daje kupna pogodba gledé zemljišč toženke vl. št. 88, 89, 90 in 113 d. o. Šmarje. Te pravice so osebne pravice in Matija P. ne sme za se obdržati čistega doneska teh zemljišč, akoprav ni dolžan položiti računa. Te pravice torej ne spadajo k premoženju Matije P.

Dr. R. Pipuš.

d) Obresti od zneska, ki pripada od izkupila na zavarovano doto in zaženilo, grede možu izvršencu in, če se jim odpove, njegovi ženi, ne pa upnikom. Ali naj se ta znesek položi, o tem izjaviti se mora mož izvršenec.

Z odlokom o razdelitvi izkupila z dne 19. majnika 1894, št. 6992 prisodilo je m. del. okrajno sodišče v R. ostanka izkupil za izvršilno prodani zemljišči vl. št. 80 in 81 kat. obč. Kandija v zneskih 457 gld. 30 kr. in 198 gld. 96 kr., skupaj 656 gld. 26 kr. v smislu §-a 37. konk. reda izvršenčevi ženi, oziroma zdražiteljici Mariji N., ki je bila s svojima tirjatvama na doti v znesku 500 gld. in na zaženilu v znesku 500 gld. zastavno-pravno zavarovana pri prodanih posestvih, in sicer s polovico v založbo tirjatve na doti, z drugo polovico v založbo tirjatve na zaženilu. Ob jednem naložilo se je zdražiteljici, da prisojeno svoto s 6⁰/₀ obrestmi od dneva dražbe vloži pri sodišči po pravokrepnosti odloka iz nastopnih razlogov:

V smislu § a 1229. obč. zak. drž. pripada dota po moževi smrti njegovi ženi, zaženilo pa po §-u 1230. obč. drž. zak., ako moža preživí; uživalec dote je po §-u 1228. obč. drž. zak. mož, dokler zakonca živita skupaj. S tem, da je mož kot izvršenec ugotovil prijavljeni tirjatvi svoje žene na doti in zaženilu, ni se odpovedal svoji pravici do obrestij, ter so torej obresti, ki se dobe iz plodonosno naložene, Mariji N. prisojene svote, moževe, oziroma izvršenčeve. Ker sega

zastavna pravica po §-u 457. obč. drž. zak. na prirast zastave, torej tudi na užitke, dokler niso še odločeni ali prejeti, imajo vsi oni realni upniki, ki ne dobe plačila, pravico do naraščajočih obresti v oni vrsti, kakor so zemljiško-knjižno zavarovani za svoje tirjatve.

Zaradi zaukazane položbe Mariji N. prisojene svote vložila je Marija N. zoper ta odlok rekurz, kateremu se je izvršenec, njen mož, pridružil z izjavo, da ne zahteva obrestij niti od dote niti od zaženila; v rekurzu povdarja se tudi, da je nastopila konsolidacija, ker je zdražiteljica ob enem upnica.

Graško višje deželno sodišče zavrglo je ta rekurz z odločbo z dne 27. junija 1894, št. 6434 iz sledečih razlogov:

Niti za doto, niti za zaženilo v zemljiški knjigi ni vknjižena zastavna pravica glede obrestij; v obč. tirjatvi nista dotekli v izplačilo, slednja je celo negotova v svojem obstanku. Zaukazana položba je torej upravičena, osobito, ker se morajo smatrati naraščajoče obresti kot plod zastave, in so po §-u 457. obč. drž. zak. pritklina izkupila, do katerega imajo pravico realni upniki. Rekurentinja bila bi v smislu dražbenih pogojev le tedaj oproščena položbe, ko bi bila izkazala tako dovolitev vseh vdeležencev, h katerim spadajo tudi njej sledeči realni upniki, v kolikor imajo pravico do obrestij. O spojitvi tirjatev ni govora, ker pridejo v poštev pravice tretjih oseb, ker tirjatvi še nista dotekli v izplačilo, ker rekurentinja še ni postala lastnica zdraženega zemljišča, (§ 431. obč. drž. zak.) in ker tirjatvi še nista izbrisani (§ 1446. obč. drž. zak.). Izjava izvršenčeva, da ne zahteva obrestij, nima pravne moči, ker se s takimi dogovori ne morejo kratiti pravice tretjih oseb, ker sta vknjiženi dote in zaženilo brez obrestij, in obresti, ki se dobe od izkupila, ni moči smatrati za obresti dote ali zaženila; tudi iz formalnih razlogov (§ 257. o. s. r.), ni ozir jemati na nove okoliščine, navedene v rekurzu.

Vsled revizijskega rekurza je najvišje sodišče z odločbo z dne 26. septembra 1894, št. 9468 predruožčilo odločbi nižjih stopinj, izreklo, da obresti ne pripadejo upnikom, zaukaz položbe razveljavilo ter zaukazalo m. del. okrajnemu sodišču v R., da zasliši izvršenca, je-li privoli v položbo dote in zaženila, in da potem po stavno ukrene — uvažujé, da ima pravico do obrestij od dote, oziroma zaženila, v zakonu mož, in da pripadejo iste, ako se jim odpové mož, ženi in ne moževim upnikom, ter uvažujé, da se

gledé položbe zneskov, ki sta pripadla na doto in zaženilo, še ni izjavil izvršenec, kogar pravice so prizadete v smislu §-ov 1227. in 1229. obč. drž. zak.

Dr. O. P.

Kazensko pravo.

Za pojem „pridere v hišo“ po §-u 83. k. z. zadošča, da je obtoženec vedel ali vedeti moral, da se mu vstop v stanovanje ni dovoliti hotel.

L. Z. obiskal je na večer 28. aprila m. l. poštarico Marijo B. v njeni sobi, katera služi kot uradna soba in stanovalnica zajedno. Ko je ob 9^{1/2} uri odhajal, našel je, da so vrata z brunom in vrvmi umetno zavezana. Ker ni nikdo odprl, moral je ostati v sobi do jutra. V jutro ob 6^{1/2} uri pokliče Marija B. hišnega lastnika B-sa, da odpre vrata. Le-ta, odvezavši vrata, pridre s palico oborožen v stanovanje poštarice, poišče takoj v omaro skrivšega se L. Z., ki je bil posetnik in gost Marije B., ter ga jame držech ga za vrat, pretepavati. Udaril ga je večkrat po raznih delih telesa tako, da je bil le-ta pod levim očesom in na vratu krvav.

C. kr. državno pravdnistvo v Lj. je kot javni obtožitelj naperilo tožbo proti B-su mej drugim tudi radi hudodelstva javnega nasilstva po §-u 83. k. z.

Razlogi:

Po pričevanji L. Z-a in Marije B. dokazano je, da je B-s na opetovano prošnjo druge, da bi jej odvezal vrata, prišel sam k vratom, odstranil zaporico, stopil potem oborožen z palico brez povoda v sobo poštarice, tam kričal na njo, izvlekel siloma v neki omari skritega L. Z. ter ga pretepaval s palico po raznih delih života, tako da je bil le-ta pod levim očesom in na vratu krvav. B-s vgovarja sicer, da je vstop na pošto vsakomur prost, in da je imel posebno pravico vstopati, ker ga vodi pot preko sobe v njegovo lastno skladišče, pa da ga je poštarica sama klicala, da odpre sobo. Priznано je sicer, da ima B-s pravico prehoda preko te sobe v skladišče, a dokazano je po izpovedbah prič, da ondaj ni šel v skladišče, marveč je razgrajal in razbijal v poštariski sobi, da torej svoje pravice ni izvrševal, nasprotno, da je le v tujem stanovanji silo delal. Po izpovedbi prič in lastnem priznanji obtoženčevem pa je tudi dokazano, da ga je poštarica prosila le rešitve silovitega

zaprtja, nikakor pa ni B-sa vabila v svoje stanovanje. B-s pridrl je torej siloma v tuje stanovanje. S tem, da je pošta odprta za uradnih ur občinstvu, — nikakor pa za času, ko poštarica ustaja, ko jo je torej smatrati spalnico — ni izključena po zakonu zaščiteni hišna pravica. Tudi ozirom takih prostorov prevladuje gospodarjeva volja, kateri nepoklicanec ne sme nasprotovati. Da nastane hudodelstvo javnega nasilstva, treba, da zločinec vstopi v stanovanje proti gospodarjevi volji, nikakor pa ne zahteva zakon, da gospodar to svojo voljo dejansko pokaže ali izreče. Da, zadošča uže, da se njegova volja ne more drugače tolmačiti, kakor da vstopa ne dovoli. V le-tem slučaju pa ni dvoma, da Mariji B ni bilo po volji, da je B-s vstopil. B-s pa je to takisto sam vedel, kar kaže ves njegov nastop. Kajti prvo je vprašal po L. Z., da si ga ni videl v sobi, nato pa ga je siloma iz omare potegnil in pretepeval. Uvaževati je ravnanje B-sovo v celokupnosti, ko je na opetovano prošnjo poštarice odstranil pripomočke nasilnega zaprtja, in potem prepričan, da ujetnika zasači, silovito pridrl v sobo ter tam njenega posetnika pretepeval in suval. Jasno je, da je B-s preišljeno ravnal silovito v tujem stanovanji in se zakrivil hudodelstva po §-u 83. k. z. Obsodba B-sova je torej po zakonu utemeljena in upravičena.

Obsojenec B-s je na to vložil pravočasno ničnostno pritožbo na najvišje kot kasacijsko sodišče, opirajoč se na razlog §-a 281., št. 9. a) k. pr. r.

Pritožnik navaja, da leži težišče v izjavi priče Marije B., katero je tudi I. stopinja vsprejelo. Priča izpove, da so vrata v poštno sobo uprav ona vrata, katera so se po noči zavezala, — da se ob odpiranju teh vrat takoj v sobo stopi — in, da je pritožnika pozvala, naj vrata odpre, ne da bi mu bila zabranila vstopa. § 83. k. z. pa zahteva pred vsem »pridrtje«. Herbst razlaga to označbo tako, da je v njej razumevati silovitost. Tudi najstrožje razumevanje bi torej zahtevalo, da k pojmu pridrtja treba izvesten odpor ali vsaj domneven vgovor. V predstoječem slučaju pa je bila po pritožnikovem menenji Marija B. sama, ki ga je pozvala, da je odprl vrata, ki so naravnost v sobo vela. Ob takih razmerah pač ni bilo smatrati, da je le-ta nasprotovala njegovemu vstopu, seosebno še ker je ona morala uvideti, da bodeta o vzrokih dogodka razpravljala in jej je bilo gotovo ljubše, če se je to v njenej sobi dogodilo, nego kje drugje. Radi tega uže celo ni govora

o »pridrtji«, ker se ne more tako nazivati vstop posameznika samega brez najmanjšega, tudi le dozdevnega odpora. Ozirom palice, katero je pritožnik pri vstopu slučajno imel v rokah in s katero je bil pomogel odvezanje vrat, se pač temu vstopu ne more pridovati nadevek »pridrtja«. Sicer pa meni, da ni imela Marija B. pravice med dnevom zabranjevati mu vstopa, ker je imel ob tem času pravo prehoda v skladišče. Končno se mu vidi zelo dvomljivo, je-li ni imel kot hišni gospodar pravice, vstopiti radi očitno nemoralnega dogodka po dnevu v sobo najemnice, da jo stavi na odgovor. Kar se tiče svadbe s posetnikom L. Z., pa itak nima ta okolnost s pridrtjem nikake zveze.

Najvišje kot kasacijsko sodišče je z rzsodbo z dne 3. februarija 1894, št. 14082 odbilo ničnostno pritožbo in obsodilo pritožnika, da mu je plačati stroške nastale iz kasacijskega postopka.

Razlogi:

Ničnostna pritožba je neutemeljena, ker ugovarja na stališči §-a 281., št. 9. a) k. pr. r. obsodbi po §-u 83. k. z., trdeč, da je obtoženec neoviran prišel v sobo Marije B., katera ga je sama pozvala, da je odprl vrata, itd. Vse te trditve je uže sodišče prve stopinje primerno v svoji sodbi zavrnilo. Tu se ne vprašuje po pravici vstopa s strani obtoženčeve v sobo Marije B, kajti isti ni zahteval kot stranka uradnega čina c. kr. pošte, katera povsem ob isti uri ni bila občinstvu odprta, niti ni uporabil kot hišni lastnik pristojne mu pravice prehoda preko sobe poštarice v svoje skladišče. Vstopil je marveč v sobo, ko ga ekspeditorica ni bila v to morda pozvala, nasprotno, ko ga je le prosila, da vnanjo zaporico na vratih odpravi; vstopil je v sobo v razmerah in z namenom, ki naravnost izključuje dejstvo, da je storil to le z molčecim privoljenjem imetnice stanovanja. Sodišče nasprotno navajajoč vzroke trdi, da je obtoženec vedel in vedeti moral, da mu Marija B. vstopa v stanovanje ni dovoliti hotela. To zadošča za pojem pridrtja — in zakon zahteva, kakor rzsodbeni razlogi prav navajajo, izrecno izjavo ali celo potrditev volje imetnika stanovanja, ker bi se inace uprav najnevarnejši slučaj »pridrtja«, oni namreč, ko prideroči domnevani odpor upravičenega prehitil, ne kaznil. Dejstvo, da je prepri z L. Z. neodvisno od pridrtja obtoženčevega nastal stopry

pozneje, ne odgovarja dognanim določilom sodbe, po katerih je obtoženec takoj po vstopu v sobo jel uspešno poizvedovati po skritem L. Z. Hudo ravnanje z L. Z. je torej smatrati kot tako, ki spada v pojem hudega ravnanja z domačimi ljudmi v smislu §-a 83. k. z., ker je imel L. Z. v tem slučaju pravico na varstvo hišnega reda, kateri je obtoženec rušil, — kot gost imetnice stanovanja. Ničnostna pritožba se je morala torej zavreči in pritožniku se je glasom §-a 390. k. pr. r. naložilo povračilo stroškov, ki so nastali vsled brezuspešnega potezanja za pravni lek. Ź. V.

Književna poročila.

Mjesečnik pravničkoga društva u Zagrebu prinaša v br. 11. za mesec november sledeča članka: Četvrti obči kongres medjunarodne kriminalističke udruge. Svršetak. Poročilo dra. Josipa Šiloviča. — Fantazija u pravu. Prevod predavanja dra. Henrika Dernburga v pravniškem društvu na Dunaji.

Upravno sudovanje. Napisao dr. Hugo Štefanić. Izdalo Pravničko društvo u Zagrebu. — Zagreb. 1894. — Dionička tiskara.

Oesterreichisches Gewerberecht. Dr. A. Heilingner. — Na Dunaji. 1895. — Manz. — II. zvezek.

Prvi zvezek tega komentara obrtnega reda izšel je pomladi tekočega leta, drugi pa ravnokar. To delo ustreza živi potrebi po dobri knjigi, ki razlaga naš precej težki obrtni red, ker je konglomerat izdelkov več dob, katerih nazori o obrtu si v marsičem razlikujejo. Predležeci komentar ima to prednost pred Weigelsbergerjevo izdajo, da ne našteva samo besedila zakonov in naredeb, temveč je tudi razlaga v kratki a vendar dokaj zadostni obliki, vedno ozirajoč se na druge stroke javnega in privatnega prava, ter da navaja pri vsaki točki skoro vso specijalno literaturo, in s tem omogočuje natančnejše poizvedbe o posameznih vprašanjih tudi onim, ki niso povsem domači na polji obrtnega prava. Osobito velja to o poglavjih, ki se pečajo s pomožnim obrtnim objemom in učenci. Prvi del sega do §-a 71., drugi pa od §-a 72. do 130. V dodatku nahajajo se razni važnejši obrazci (n. pr. delavnega réda) ter zakoni in naredbe, ki so v zvezi z obrtnimi predpisi, do najnovejšega časa. Tudi tisek in zunanja oblika sta lepa.

Handbuch für den pol. Verwaltungsdienst. E. Mayerhofer. — Na Dunaji. 1894. — Manz. — Ravnokar pričjenja izhajati ta najboljši komentar v politični stroki v 5. in pomnoženi izdaji. Izšel bode v 40. zvezkih in stane številka 75 kr.

Comentar zum oesterr. allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuche. Dr. L. R. v. Kirchstetter. — Na Dunaji. 1894. — Brockhaus. — Peta pomnožena izdaja.

Ueber das gesetzliche Pfandrecht des Bestandgebers. Dr. C. Coulon. — Na Dunaji. 1894. — Manz.

Gesetze und Verordnungen über das Wasserrecht. II. natis. — Na Dunaji. 1894. — Manz.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1894.

— (Iz kronike društva „Pravnika“.) Ker se do danes še ni mogel radi raznih zaprek sklicati drugi društveni večer, priredil se bode v sredo, dne 19. t. m. v prostorih „Ljubljanske čitalnice“. Kakor smo uže naznanili, razpravljal se bode v zadnji številki objavljeni pravni slučaj in je želeli prav obilne vdeležbe, ker je to zadnji društveni večer pred novim letom.

— (Osobne vesti.) Imenovani so: Sodni svetnik v Celji Fran Lulek višjesodnim svetnikom pri višjem dež. sodišči v Gradci; namestniška koncipista Herman Osti in Oton Schneider v Trstu začasnim komisarjema; konceptna praktikanta Edvard Fabiani in dr. Bernard Karminski namestniškima koncipistoma; deželnosodni svetnik in vodja okrajnega sodišča v Laškem trgu Rudolf Khern svetnikom pri deželnem sodišču v Celovci; državnega pravdnika namestnik Fran Trenz v Celji deželnosodnim svetnikom; pristav okrajnega sodišča v Radoljici Ernest Ferik okrajnim sodnikom; avskultant Anton Žica sodnim pristavom v Montovunu; pravna praktikanta pri deželnem sodišči v Trstu Anton Podreka in Anton Colombis avskultantoma za Primorje; tajnik finančnega ravnateljstva v Ljubljani Josip Dobida finančnim svetnikom v Briksenu; davčna nadzornika Josip Lončar in Fran Tauzher višjima davčnima nadzornikoma pri fin. ravnateljstvu v Ljubljani; poštna komisarja Peter Corá in dr. Hugon Micula višjima poštnima komisarjema v Trstu. — Premeščena sta: okrajni komisar v Sežani Albert Putzer-Reifberg v Pulj; okrajnega sodišča pristav Konstantin Budinič iz Motovuna v Kormin. — Umrli je dne 16. novembra t. l. v Ljubljani višji davčni nadzornik Filip Tratnik.

— († Anton baron Hye-Glunek.) Dne 8. t. m. umrl je na Dunaji Anton baron Hye-Glunek. Rodil se je l. 1807. v Gluneku na Zgornjem Avstrijskem. Pravosodne študije dokončal je na Dunaji ter si pridobil uže kot mlad mož ime izvrstnega pravnika. L. 1832. imenovan je bil izvanrednim profesorjem prava na Dunajski univerzi. L. 1842. pa postal ordinarij ravno tam. L. 1848. igral je važno vlogo v političnem življenju Dunajskem. Akoravno je sprva odsvetoval oboroženje dijakov, vsprejel je pozneje izvolitev kornim poveljnikom akademične legije, da kolikor mogoče varuje

dijake nepremišljenega delovanja. Dne 10. maja 1848. l. imenovan je bil glavnim tajnikom pravosodnega ministerstva ter se trudil za razpust dijaške legije. Radi tega odvedli so ga na povelje odseka za javno varnost v zapor ter se je pričelo proti njemu postopanje radi veleizdajstva. — Baron Hye sodeloval je pri reformi kazenskega zakonika z l. 1852. L. 1867. imenovan je bil pravosodnim ministrom, l. 1869. poklican je bil v gosposko zbornico in v državno sodišče. Spisal je komentar h kazenskemu zakonu (l. 1855.), drugi njegovi znamenitejši razpravi sta „o načelnih vprašanjih kazenskega postopka avstrijskega“ (l. 1854.), „o porotah“ (l. 1868.) ter je urejeval izdajo razsodeb državnega sodišča.

— (Domovinska pravica.) V. „Jur. Blättter“ št. 47. in 48. t. l. obsoja prof. Menzel najnovejši vladni načrt domovinskega zakona ter predlaga konečno sledečo obliko: Čl. I. § 5. domovinskega zakona z dne 3. decembra 1863, št. 185. drž. zak. glasi se od sedaj naprej: „Domovinska pravica pridobi se od sedaj naprej 1. potom rojstva (§ 6.); 2. potom možitve (§ 7.); 3. potom vsprejema v domovinsko zvezo (§-a 8. in 9.); 4. potom imenovanja za javno službo (§ 10.); 5. potom priposestovanja (§ 10. lit. a) Čl. II. Mej §-a 10. in 11. navedenega zakona vrine se sledeča določba. § 10. lit. a). Avstrijski državljani, kateri imajo po dovršenem 18. letu v občini sedem let brez prenehanja svoje redno bivališče, pridobe s pretekom te dobe domovinsko pravico v občini bivališča. Ta nasledek odpade, če se je dajala pred pretekom te dobe osebi naseljeni v tuji občini bodisi od te občine ali pa od njene domovinske občine podpora radi ubožstva več kakor tri mesce. — Isto tako se onemogoči pridobitev domovinske pravice v občini bivališča, če protestuje naseljenec po pismeni vlogi pri predstojniku te občine proti predruženju svoje pristojnosti. V istih pogojih nastopi za osebe, ki niso avstrijski državljani, pravni nasledek, ki je po obstoječih predpisih spojen z zagotovilom vsprejema v domovinsko zvezo. Čl. III. Ta zakon je uporabljati za dobo ležečo pred njegovo veljavo na ta način, da se doba navedena v čl. II. nikakor ne more končati pred pretekom dveh let po veljavi tega zakona. Čl. IV. Moj minister notranjih zadev izvrši ta zakon. — Ker je uprav ureditev domovinskih pravic velevažnega pomena, bilo bi umestno, da se ozirajo merodajni krogi na predlog prof. Menzel-a, kateremu se ne more odrekati, da je vestno pretehtal in izvrstno utemeljil, kar nasvetuje. — Tega pa se ne more reči o vladni predlogi, posebno če se ozremo na besedilo §-a 2. zadnji odstavek, ki slôve: Der in einer Gemeinde begonnene Aufenthalt wird zwar durch eine lediglich durch die Erfüllung der gesetzlichen Wehrpflicht bedingte Abwesenheit unterbrochen, ist jedoch dem betreffenden Bewerber — — in Ansehung des Ausspruches auf Aufnahme in den Heimatsverband in die sub a) u. b) festgesetzten Aufenthaltsfristen einzurechnen.“ Ta stavek nima niti logičnega subjekta. Vladni načrt je, kakor pravi prof. Menzel, „slabo prepisani“ bavarski zakon o domovinski pravici.

Pregled pravosodstva.

402. Če se je pri prodaji potom pogodbe ustanovila pravica prodalcev, da imajo dosmrtno stanovanje v določenih prostorih prodane hiše, znači to pogodbeno ustanovitev služnosti rabe določenega stanovanja. Vpravičena udova pa ne sme vzeti svojega družega soproga v to stanovanje. Le-ta se more tudi tožiti, da zapusti stanovanje.

R. z dne 10. oktobra 1894, št. 11171. J. B. št. 48 ex 1894. (Cf. tudi razsodbi z dne 15. novembra 1893, št. 13080. G. H. št. 12 ex 1894 in z dne 16. septembra 1893, št. 13050. J. B. št. 3 ex 1894.)

403. Motilno dejanje, o katerem motenec ni izvedel ničesar, ne ovira tožbe radi poznejšega novega motenja posesti.

O. z dne 10. oktobra 1894, št. 12036. J. B. št. 48 ex 1894.

404. Zagotovilo, ki se je dalo osebi, službujoči v trgovini, pri vsprejetji, da se je ne bo vrglo na cesto, če se trgovina neha, ustanavlja skupno z okolnostjo, da se ji je po končani trgovini nakazala penzija, dolžnost, ji dajati dosmrtno stanovanje.

R. z dne 31. julija 1894, št. 9151. J. B. št. 46 ex 1894.

405. Sprejem menice sam na sebi ni vselej uže novacija tirjatve, za katero se je sprejela menica. Tirjatev, kateri zabrani zakon iztožnost, ne postane iztožljiva s tem, da se priznava ter izstavi za njo menica.

R. z dne 12. junija 1894, št. 5644. G. Z. št. 49 ex 1894. (Isto tako se glasi r. z dne 12. junija 1894, št. 3834.)

406. Določila §-ov 56. in nasl. zakona z dne 9. aprila 1873, št. 70. drž. zak. uporabljati je tudi na zadruga z omejenim jamstvom.

O. z dne 2. oktobra 1894, št. 11796. J. B. št. 48 ex 1894.

407. Zahtevek, naj se predlože trgovske knjige po čl. 37. trg. zak., ni povod, da bi se zistovala glavna pravda.

O. z dne 2. oktobra 1894, št. 11914. G. Z. št. 48 ex 1894.

408. Določba dvor. dekreta z dne 28. aprila 1807, št. 809. z. j. z. uporablja se tudi pri zapaščinah vojaških prostovoljnih jednoletnikov.

O. z dne 11. septembra 1894, št. 11006. G. Z. št. 49 ex 1894.

409. Pogoj za podsodnost posebne podružnice po §-u 26. jur. nor. je relativna samostojnost v pravnih opravilih. Naprava, ki služi le za izdelovanje blaga za toženčevo trgovino, katera ima svoje izključno središče na drugem kraju, ne ustanavlja te podsodnosti.

R. z dne 30. majnika 1894, št. 5969. J. B. št. 47 ex 1894.

410. Če se konča ob noviter reperta ponovljena pravda, se inrotulujejo le novi spisi, ne pa isti, ki odpadejo vsled ponovljenja.

O. z dne 4. septembra 1894, št. 10419. G. Z. št. 47 ex 1894.

411. Koncipijent zastopati sme odvetnika v rednem ustnem postopanju.

O. z dne 10. oktobra 1894, št. 11503. G. Z. št. 50 ex 1894.

412. Da se je vložila prošnja za prisilno poravnavo, ne ovira izplačevanja kvot po zmislu pravokrepnega načrta o razdelbi.

O. z dne 19. julija 1894, št. 8791. J. B. št. 46 ex 1894.

413. Razpečavanje (§ 185. k. z.) vsebuje tudi zastavljanje. Ne ovira uporabe §-a 186. lit. a) k. z., da je podvrženo dejanje, katerega se je kedo vdeležil, določilo §-a 463. k. z.

R. z dne 1. junija 1894, št. 4806 G. Z. št. 47 ex 1894.

414. Če se je popačba javne listine storila sicer z namenom goljufati, a se ni napravila nobena škoda, ter tudi popačba ni bila sposobna za povzročitev oškodbe, more se dejanje kaznovati le po §-u 310., lit. f) k. z., ne pa po §-u 199., lit. d) k. z.

R. z dne 20. julija 1894, št. 7086. G. Z. št. 48 ex 1894. (Glej tudi r. z dne 26. majnika 1894, št. 4384. Nowak 1737.)

415. Na podlagi obtožbe, ki trdi, da sta v enem in istem tepežu prizadela A in B dve posebni, zaznamovani poškodbi, spoznati se more A krivim obeh poškodb, ne da bi s tem prekršile se naredbe §-a 267. k. pr. r.

R. z dne 6. aprila 1894, št. 1694. G. Z. št. 36 ex 1894.

416. Šesttedenski rok za vložitev tožbe se prične s časom, ko je izvedel vpravičenec za kaznivo dejanje in osebo krivca. — Da se ohrani tožna pravica v smislu §-a 530. k. z. zadostuje vložitev kazenske ovadbe, tudi v slučajih, da bi se vložila pred poizvedbo storilca. — Iz tega pa se ne more vzlic besedilu zakona sklepati, da se prične rok šestih tednov uže s časom, ko se izve za kaznivo dejanje.

R. z dne 16. majnika 1894, št. 5919. J. M. 1057.

417. Za ničnostni pogoj §-a 344., št. 1. k. p. r. ne zadostuje, da se je razsojanja vdeležil porotnik, ki je bil priča obtoženčevega dejanja izvan postopanja. — Porotnik moral se je v istini tudi zaslišati kot priča (§-a 68. in 306., št. 3. k. pr. r.).

R. z dne 2. marcija 1894, št. 330. G. Z. št. 50 ex 1894.

418. Če se po zvijači pridobi uradno potrdilo v delavski knjižici (čl. I., § 80. zakona z dne 8. marca 1885, št. 22. drž. zak.) o neresničnih vpisih, more to dejstvo ustanoviti goljufijo; ne spada pa pod kazensko določbo §-a 199., lit. d) k. z.

R. z dne 5. maja 1894, št. 4047. G. Z. št. 46 ex 1894.

419. § 176., II., lit. b) k. z. zahteva privatno službeno razmerje, katero se je sklenilo po pogodbi, ki se je sklenila izrecno ali molče, ter se more razvezati. Razmerje, kakor vojaška služba, ki je utemeljena le v javnem pravu, se ne more prištevati semkaj. Tatvine, katere je zakrival aktivni narednik pri svojem komandantu, se ne more soditi po tej določbi.

R. z dne 9. marca 1894, št. 322. J. M. 1013.

Slovenski Pravniki“ izhajajo 15. dne vsacega meseca in dobivajo ga člani društva „Pravniki“ brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 4 gl., za pol leta 2 gl.

Uredništvo je v Ljubljani, števil. 5 v Gospodski ulici; upravništvo pa na Križevniškem trgu števil. 7.

Vabilo na naročbo.

„Slovenski Pravniki“ končal je z denašnjo številko svoje prvo desetletje.

S kolikimi težavami se je moral boriti „Slovenski Pravniki“ v tej dôbi, znano je vsakomur. Častno je torej ne samo za nas, ampak za ves slovenski narod, da se more vzdrževati pravniški strokovni list, kateri vzlic vsem težkotam vendar napreduje. Pretekla doba „Slovenskega Pravnika“ je pa tudi dokaz, da je naš list za Slovenski narod živo potreben.

Smótram, kateri so se načrtali „Slovenskemu Pravniku“ ob njegovem rojstvu, ostanemo zvesti tudi v novem desetletji. Jednotno in točno slovensko uradovanje v vseh strokah pravne vede pospeševati bode skušal naš list tudi v bodoče. V tem smislu vabimo torej na novo naročbo.

Prosimo pa tudi vse č. g. dosedanje sotrudnike, da nam ostanejo zvesti tudi v bodoče. Ostale slovenske pravnike pa vabimo, naj stopijo v kolo naših sodelavcev ter nas podpirajo s svojimi sestavki, spadajočimi v našo vedo. Čem mnogovrstnejša bode vsebina našega lista, tem uspešnejše in lažje izpolnjeval bode „Slovenski Pravniki“ svojo nalogo.

„Slovenski Pravniki“ izhajal bode tudi prihodnje leto vsak mesec po 2 poli obsežen v dosedanji obliki. Naročnina mu znaša po 4 gl. za vse leto, po 2 gl. za pol leta. Člani društva „Pravnika“ pa ga dobivajo brezplačno.

V Ljubljani, dne 15. decembra 1894

Odbor društva „Pravnika“.

Nemško-slovenska pravna terminologija.

V imenu društva „Pravnika“

uredil

dr. Janko Babnik

c. kr. sodni pristav.

Založila c. kr. dvorna in državna tiskarnica.

Pod tem naslovom izšla je slovenska pravna terminologija in stane **3 glđ. 50 kr.**, elegantno in trdno vezana **4 glđ. 10 kr.**, po pošti **15 kr. več.**

Vsakemu pravniku bode prepotrebna knjiga kaj izvrstno služila in želeti je, da si jo vsakdo naroči.

Naročila sprejema

Anton Zagorjan

knjigotržec v Ljubljani.